Jak podpořit dítě před nástupem do základní školy

Desatero pro rodiče dětí předškolního věku

Aktualizovaná verze pro školní rok 2026/2027

Nástup do první třídy je významná změna. Dítě si zvyká na nové prostředí, lidi, režim i způsob práce. Nejdůležitější není splnit seznam dílčích výkonů, ale postupně rozvíjet samostatnost, chuť učit se, schopnost komunikovat, spolupracovat, zvládat běžné situace a požádat o pomoc.

Tento materiál je orientační, nikoli hodnoticí test. Děti se vyvíjejí různým tempem a jejich schopnosti se mohou v jednotlivých oblastech lišit. Jednotlivý nezvládnutý úkol sám o sobě neznamená, že dítě není připravené na školu. Celkový vývoj dítěte je vhodné posuzovat dlouhodobě, v různých situacích a ve spolupráci rodiny, mateřské školy a podle potřeby odborníků.

1. Pohyb zdraví a sebeobsluha

Dítě potřebuje dostatek přirozeného pohybu, přiměřenou tělesnou zdatnost a postupně rostoucí samostatnost.

U dítěte se může postupně projevovat, že:

- pohybuje se bezpečně a přiměřeně koordinovaně, běhá, skáče, udržuje rovnováhu a zvládá jednoduché hry s míčem;
- samostatně se obléká, svléká a obouvá; u složitějších úkonů si umí říci o pomoc;
- zvládá běžnou hygienu, používá toaletu, umyje a osuší si ruce, používá kapesník;
- jí a pije přiměřeně samostatně, zachází bezpečně s příborem a po sobě si uklidí;
- stará se o své věci a rozpozná, kdy potřebuje odpočinek, pití, teplo nebo jinou pomoc.

Jak dítě podpořit: Choďte ven, hrajte pohybové hry, zapojujte dítě do oblékání, stolování a drobných domácích prací. Dopřejte mu čas, aby činnost dokončilo samo.

2. Emoční pohoda a seberegulace

Připravenost pro školu souvisí také s tím, jak dítě rozpoznává své emoce, zvládá přiměřenou zátěž a přijímá podporu.

U dítěte se může postupně projevovat, že:

- zvládne přiměřené odloučení od blízkých osob a naváže kontakt s důvěryhodným dospělým;
- umí vyjádřit radost, obavu, nesouhlas i své potřeby přijatelným způsobem;
- postupně se učí čekat, odložit přání, přijmout drobný neúspěch a zkusit činnost znovu;
- orientuje se v jednoduchých pravidlech a chápe, že jeho jednání má důsledky;
- dokáže požádat o pomoc a přijmout uklidnění nebo vedení dospělého.

Jak dítě podpořit: Pojmenovávejte emoce, oceňujte snahu a postup, ne pouze výsledek. Při neúspěchu pomozte dítěti hledat další krok místo rychlého převzetí úkolu.

3. Řeč jazyk a komunikace

Dítě potřebuje rozumět běžnému sdělení, dorozumět se a mít zkušenost s rozhovorem a vyprávěním.

U dítěte se může postupně projevovat, že:

- rozumí běžným pokynům a otázkám a dovede na ně přiměřeně reagovat;
- vyjadřuje své myšlenky ve větách, popíše zážitek, situaci nebo jednoduchý příběh;
- naslouchá druhému, střídá se v rozhovoru a ptá se, když něčemu nerozumí;

- má slovní zásobu odpovídající svým zkušenostem a průběžně ji rozšiřuje;
- komunikuje řečí, gesty, mimikou nebo jiným funkčním způsobem podle svých potřeb.

Jak dítě podpořit: Každý den si povídejte, čtěte, vyprávějte podle obrázků a nechte dítě dokončit myšlenku. Přetrvávající obtíže ve srozumitelnosti řeči konzultujte s učitelkou a podle potřeby s klinickým logopedem. Správná výslovnost všech hlásek není sama o sobě podmínkou nástupu do školy.

4. Jemná motorika kreslení a orientace na ploše

Před psaním je důležitá obratnost rukou, koordinace oka a ruky a uvolněný, funkční způsob práce s tužkou.

U dítěte se může postupně projevovat, že:

- staví, skládá, modeluje, navléká, stříhá, lepí a zachází s běžnými pomůckami bezpečně;
- kreslí se zájmem, vede čáru, vybarvuje přiměřeně ploše a do kresby přidává detaily;
- drží kreslicí náčiní způsobem, který mu umožňuje plynulý pohyb bez nadměrného napětí;
- orientuje se na stránce a postupně rozlišuje směry vlevo, vpravo, nahoře a dole;
- při činnostech se postupně ustaluje preference ruky; není vhodné dítě k používání pravé či levé ruky nutit.

Jak dítě podpořit: Nabízejte různorodé tvoření, stavebnice, práci s těstem, kolíčky a nůžkami. Upřednostněte krátké a příjemné činnosti před dlouhým vyplňováním pracovních listů.

5. Vnímání pozornost a paměť

Dítě se učí vybírat důležité podněty, porovnávat je, soustředit se a využívat zkušenost.

U dítěte se může postupně projevovat, že:

- rozlišuje barvy, tvary, velikost, polohu a další podstatné vlastnosti předmětů;
- všímá si podobností, rozdílů, změn a chybějících částí;
- rozeznává běžné zvuky, rytmus a části slov, například slabiky;
- zapamatuje si krátké sdělení, jednoduchý postup, říkadlo nebo píseň;
- soustředí se po dobu přiměřenou činnosti a po vyrušení se s podporou dokáže vrátit.

Jak dítě podpořit: Hrajte pexeso, skládejte obrázky, tleskejte rytmy, hledejte rozdíly a dávejte krátké pokyny v přirozených situacích. Pevný limit 10 až 15 minut není univerzálním měřítkem připravenosti.

6. Myšlení a základy matematické gramotnosti

Matematické myšlení vyrůstá z běžných situací, ve kterých dítě třídí, porovnává, odhaduje a hledá řešení.

U dítěte se může postupně projevovat, že:

- třídí a přiřazuje předměty podle zvoleného znaku a svůj postup jednoduše vysvětlí;
- porovnává množství, velikost, délku, hmotnost a pořadí v praktických situacích;
- chápe, že počet nezávisí na uspořádání prvků, a pracuje s malými počty odpovídajícími své zkušenosti;
- rozpozná základní tvary a používá prostorové a časové pojmy;
- řeší jednoduché problémy, zkouší více možností a přemýšlí nahlas.

Jak dítě podpořit: Počítejte při vaření, nakupování a hrách, porovnávejte, odhadujte a hledejte různé cesty k řešení. Odříkání číselné řady do deseti samo o sobě nevypovídá o porozumění počtu.

7. Chuť učit se vytrvalost a samostatná práce

Pro školu je důležitá zvídavost, ochota pustit se do úkolu a schopnost dokončovat přiměřené činnosti.

U dítěte se může postupně projevovat, že:

- ptá se, hledá souvislosti a má radost z objevování;
- přijme srozumitelný úkol, postupuje podle jednoduchých kroků a podle potřeby si vyžádá upřesnění;
- zkusí pokračovat i tehdy, když řešení nenajde hned;
- dokončí přiměřeně náročnou činnost nebo se domluví, jak se k ní vrátí;
- dokáže pracovat chvíli samostatně i spolupracovat s druhými.

Jak dítě podpořit: Dávejte dítěti skutečné, zvládnutelné úkoly a nechte je volit postup. Ptejte se, co už zkusilo, co mu pomohlo a co by mohlo udělat jinak.

8. Čtenářství, kultura a tvořivost

Příběhy, hudba, výtvarná tvorba a hra rozvíjejí představivost, porozumění, vyjadřování i vztah ke kultuře.

U dítěte se může postupně projevovat, že:

- má zájem o knihy, obrázky, příběhy, písně nebo divadlo a dokáže sdílet, co ho zaujalo;
- rozumí jednoduchému příběhu, předvídá pokračování a rozlišuje skutečnost a fantazii;
- zpívá, rytmizuje, kreslí, modeluje, staví nebo dramatizuje podle vlastního nápadu;
- všímá si znaků a symbolů ve svém okolí a chápe, že nesou význam;
- zachází s knihou a výtvarnými pomůckami šetrně.

Jak dítě podpořit: Čtěte pravidelně, povídejte si o příběhu a tvořte bez předlohy. Dítě nemusí před nástupem do školy umět číst ani psát; vhodnější je podporovat zájem o psanou řeč a radost z knih. ¨

9. Orientace ve světě bezpečí a odpovědnost

Dítě postupně poznává prostředí, ve kterém žije, a učí se bezpečně a ohleduplně jednat.

U dítěte se může postupně projevovat, že:

- orientuje se doma, v mateřské škole a v blízkém okolí a zná své jméno a základní údaje přiměřené věku;
- rozpozná běžná rizika v dopravě, přírodě i při kontaktu s neznámými lidmi a ví, na koho se obrátit;
- chápe základní pravidla péče o zdraví, prostředí, přírodu a společné věci;
- zapojuje se do běžného života rodiny, zvládá drobné úkoly a zachází přiměřeně s penězi pod dohledem;
- setkává se s digitálními technologiemi bezpečně, srozumitelně a v přiměřené míře, vedle dostatku pohybu, hry, spánku a osobního kontaktu.

Jak dítě podpořit: Mluvte o bezpečných a rizikových situacích, nacvičte cestu do školy, zapojujte dítě do péče o okolí a buďte mu příkladem v používání technologií. Samostatné nakupování nebo telefonování není obecnou podmínkou školní připravenosti.

Kdy je vhodné vyhledat podporu

Obraťte se na učitelky mateřské školy, pokud máte pochybnosti o vývoji dítěte, jeho pohodě nebo přechodu do základní školy. Mateřská škola sleduje dítě průběžně prostřednictvím pedagogického

diagnostikování a může doporučit konkrétní podporu. Podle povahy obtíží lze využít pedagogicko-psychologickou poradnu, speciálně pedagogické centrum, klinického logopeda, psychologa nebo lékaře. Včasná konzultace neslouží k nálepkování dítěte, ale k tomu, aby získalo podporu odpovídající jeho potřebám.

Praktické informace k přechodu do základní školy

Zápis do základní školy. Zákonný zástupce přihlašuje dítě k zápisu v období od 15. ledna do 15. února kalendářního roku, ve kterém má dítě zahájit povinnou školní docházku. Konkrétní den nebo dny stanoví příslušná základní škola. Součástí zápisu může být se souhlasem zákonného zástupce neformální část v délce nejvýše 30 minut. Jejím účelem je motivovat dítě pro školní docházku a seznámit je s prostředím školy; nejde o test školní připravenosti ani o přijímací zkoušku.

Předání výsledků pedagogického diagnostikování. Po přijetí dítěte může ředitel základní školy požádat ředitelku mateřské školy o předání výsledků pedagogického diagnostikování. Mateřská škola předává elektronicky pouze rozsah stanovený právním předpisem. Další podklady, například portfolio dítěte, lze předat jen s informovaným souhlasem zákonného zástupce. Zákonný zástupce má právo požádat mateřskou školu o informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte.

Odklad povinné školní docházky při zápisu v roce 2027

Pravidla odkladu se zavádějí postupně podle data narození dítěte. Žádost se podává písemně v době zápisu. O odkladu rozhoduje ředitel základní školy; samotné nenaplnění některého bodu tohoto desatera není důvodem pro odklad.

Datum narození dítěte	Režim pro zápis 2027	Základní podmínka a doklady
1. 9. 2020 až 30. 6. 2021	Nová pravidla	Zdravotní stav dítěte dlouhodobě neumožňuje jeho účast ve vyučování. Dokládá se doporučující posouzení odborného lékaře (nikoli praktického lékaře pro děti a dorost ani pediatra) nebo klinického psychologa a doporučující posouzení školského poradenského zařízení.
1. 7. 2021 až 31. 8. 2021	Přechodně původní pravidla	Dítě není tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé. Dokládá se doporučující posouzení školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa; podle metodiky MŠMT může lékařské posouzení v tomto režimu vydat také pediatr.

Důležité: Od zápisu v roce 2028 se nová pravidla odkladu vztahují na všechny děti. Proto je vhodné časově citlivé informace před každým zápisem ověřit na webu MŠMT nebo příslušné základní školy.

Právní a metodická východiska

- zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, zejména § 16, § 21, § 33 až § 37 a § 46, v aktuálním znění;
- vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, zejména § 1, § 1c, § 1e, § 1f a přílohy č. 4 a 5, v aktuálním znění;
- vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání, v aktuálním znění;
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2025 a metodická podpora NPI ČR;
- MŠMT a NPI ČR: Jak můžete pomoci svému dítěti před nástupem do základní školy;
- MŠMT: Odkladová novela – harmonogram změn, 29. 9. 2025;
- MŠMT: Informace pro školy k předávání formulářů o pedagogickém diagnostikování, březen 2026.